

De la Vega Nosek, Lukáš

[Černý, Karel, ed. Nad Evropou půlměsíc. II, Muslimové v Česku a v sousedních německy hovořících zemích]

Religio. 2025, vol. 33, iss. 2, pp. 418-421

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/Rel2025-42081>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.83238>

License: [CC BY-NC-ND 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Access Date: 11. 01. 2026

Version: 20260102

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Karel Černý, ed.
Nad Evropou půlměsíc II.
Muslimové v Česku a v sousedních
německy hovořících zemích.

Karolinum, 2024.

ISBN 978-80-246-5713-4.

LUKÁŠ DE LA VEGA NOSEK

Katedra kulturních a náboženských studií, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové, Česko • lukas.nosek.2@uhk.cz • ORCID 0000-0002-8593-6187

Po dlouhých devíti letech se čtenář dočkal avizovaného druhého dílu kolektivní monografie *Nad Evropou půlměsíc II*. Ta volně navazuje na předcházející titul *Nad Evropou půlměsíc I. Muslimové v Česku a západních společnostech* (Karolinum, 2015). Již tento titul byl klíčovým dílem, který kvalitativně zásadně proměnil české bádání o islámu. První monografie, spolu s texty editovanými Danielem Topinkou (2016), Miroslavem Marešem (2016), Bronislavem Ostřanským (2017) či Přemyslem Rosůlkem (2018),⁷ vykazují stejný trend. Odhlížejí od lingvistických – nebo teologických, či filosofických – analýz Koránu a hadíthů, nepředkládají texty o četbě a interpretaci muslimských historických pramenů, ale české bádání o islámu posouvají blíže k antropologii a sociologii a jejich metodám kvalitativního i kvantitativního výzkumu. Tento posun je patrný v celé religionistice. Společně s kognitivními studii náboženství je sociologicky a antropologicky motivované bádání tím nejzásadnějším proudem v současné religionistice. Ovšem v českém prostředí, a specificky v oblasti studia islámu, byly (a leckdy dodnes jsou) tyto metody a pohledy dlouhodobě přehlíženy. Již z tohoto pohledu je navýsost skvělé, že k načrtnutým kolektivním monografiím přibude další. Novum této druhé monografie je mj. to, že se zaměřuje na nám kulturně blízkou německy hovořící oblast (Rakousko a Německo).

I nyní je to Karel Černý z Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy, který se chopil editační práce a oslovil své kolegy. Řada ze spoluautorů patří mezi klíčová jména islamogického bádání, mnoho z nich jsou mladí a nadějní

7 Daniel Topinka, ed., *Muslimové v Česku. Etablování muslimů a islámu na veřejnosti* (Barrister & Principal, 2016); Miroslav Mareš a kol., *Ne islámu! Protislámská politika v České republice* (Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016); Ondřej Beránek a Bronislav Ostřanský, eds., *Stíny minaretů: Islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik* (Academia, 2016); Přemysl Rosůlek a kol., *Sondy do studia (o) islámu v období „migrační krize“* (Dokořán, 2018).

doktorandi, či čerství absolventi. Texty jsou čtivé, tematicky nesmírně zajímavé a pestré, a badatelsky posouvají stav poznání o výrazný kus dopředu.

Celou monografii editor Karel Černý rozčlenil do třech kompaktních částí. V první se představují výzkumy z německy hovořících oblastí (Klapetek, Křížková, Orossová). Druhá část je věnována současným výzkumům muslimů v České republice (Malecká, Topinka, Janků, Černý). V poslední třetí části je předmětem analýza diskurzu o muslimech, a to jednak na speciálním tématu, jakým je třaskavý džihád (Vala) či orientalismus (Černý) a analýza médií (Sedláčková, Ivanič). Celé monografii předchází syntetický úvod zpracovaný Karlem Černým, který nejen bohatě deskribuje obsah monografie, ale předkládá i vlastní syntézu a kontext celého výzkumu (viz *Úvod. Příběh dosud úspěšné adaptace muslimů v Česku odehrávající se v kontextu odmítání ze strany majoritní společnosti*, s. 7–40).

Představme si monografii blíže. V první části, věnované muslimům v německy hovořících oblastech, se tématu nejprve chopí Martin Klapetek (*1. Historické souvislosti současné integrace muslimů v Rakousku*, s. 42–59), který se dlouhodobě věnuje výzkumu muslimských organizací v Rakousku, Švýcarsku a Německu, včetně otázek spjatých mj. s funerálním muslimským uměním. Kapitola je velmi čtivá a předkládá řadu nových podnětů a svěbytných interpretací (např. muslimská část hřbitova nikoliv jako důkaz *separace*, ale naopak *integrace*). Hana Křížková (*2. Salafisté v Německu*, s. 60–89) zase předkládá zajímavý život salafistických organizací v Německu, včetně vnitřních pnutí a ideového zázemí. Poslední sondou této části je studie Evy Orossové (*3. Bezproblémová výstavba? Mešity Merkez a Zentralmoschee, diskuze klíčových aktérů a integrace muslimů v současném Německu*, s. 90–105), která se zabývá diskuzemi ohledně výstavby nových mešit v Německu. Studie sice vychází z průzkumu starého několik let, ale i přesto je v českém prostředí zajímavá. Popisuje nám blízký německý veřejný prostor ze zajímavého úhlu pohledu analýzy veřejného napětí spjatého s možnou výstavbou nových mešit. Autorka zde předkládá řadu nečekaných názorů od nečekaných postav (např. od zemřelého kardinála J. Meisnera, 1933–2017).

V druhé části se monografie zabývá – jak již bylo avizováno – muslimy v Česku. Nejprve se pomyslného slova brilantně ujímá Jana Malecká (*4. Integrace muslimů do české společnosti. Adaptace muslimských přechodových rituálů*, s. 108–124), která předkládá antropologickou perspektivu. Kolegyně Malecká je výbornou znalkyní muslimských rituálů, zde se zaměřuje na různé druhy proměn českého slavení přechodových rituálů oproti slavení v muslimských zemích. Daniel Topinka se tentokrát vydal nesmírně zajímavou metodou analýzy sítí (formálních i neformálních). Již jsme si zvykli, že jeho studie jsou velmi cenné pro nesmírnou erudici a lehkost předání výsledků a interpretace. I zde (*5. Sociální síť podpory arabsky mluvících cizinců v Brně*, s. 125–141) Topinka předkládá jeden z nejzajímavějších příspěvků v monografii. Tomáš Janků (*6. Kategorie*

„Češi“ jako příklad konstrukce „druhého“ ze strany muslimů v ČR, s.142–201) se zabýval neméně zajímavou oblastí a zvolil opět neméně zajímavou metodu, a to mapování muslimského pohledu na Čechy a Češky. Jeho přehledový článek je velmi hlubokou a erudovanou sondou na základě členské kategorizační analýzy s pomocí teorie sociální identity, a je zřejmě nejdlejší statí v celé monografii. Závěrečnou stať do této části dodal opětovně Karel Černý (7. *Džihád a představitelé českých muslimů. Ke kořenům interpretační rozmanitosti*, s. 202–232), který se pomocí polostrukturovaných rozhovorů zaměřuje na pojetí džihádu mezi českými muslimy. Stať mimo jiné ukazuje, jak pestré a rozmanité může být vnímání muslimů o „jedné a téže“ věci.

V avizované třetí části se čtenář seznámí s *Reflexí diskurzu „o muslimech“*. *Média a proti-islámští aktivisté*. Na prvním místě zde vystupuje Tadeáš Vala (8. *„Džihád proti káfirům“*. *Interpretace džihádu u Centra pro studium politického islámu*, s. 234–267), který ve své studii analyzuje populární knižní produkci Centra pro studium politického islámu Billa Warnera. V češtině máme řadu knih vydaných tímto Centrem. Jejich aktivita neustává, a proto je velmi žádoucí, aby bylo jejich dílo studováno a analyzováno. Vala ukazuje, jak chabé jsou islamologické koncepty tohoto centra, a jak vágní jejich interpretace. Lucie Sedláčková (9. *Islám a média. Mediální reprezentace sporu o karikatury islámského proroka Muhammada v Mladé frontě DNES v letech 2006 a 2015*, s. 268–293) skvostným stylem předložila stať, kde analyzuje česká média. I toto může být samostatnou oblastí islamologického bádání, výrazně navázanou na mediální studia. Její závěry jsou snad pro našince až šokující. Sedláčková velmi precizně dokládá, že v médiích může jít i o jistý druh „ideologie nového rasismu“. Její stať je naprosto zásadní. Předposlední stať dodal Slovák Peter Ivanič (10. *Od zlého Turka k súdruhom a späť. Premeny mediálneho obrazu Orientu v denníku Pravda*, s. 294–327), který podobně precizně analyzuje slovenský tisk. Zajímavostí je, že Ivanič analyzuje texty z komunistické éry (rok 1984) a z dnešní doby (rok 2014). A překládá analýzy komunistického metadiskurzu s častým přímým ukotvením v Saidovském orientalismu. Dle mého soudu jde o jeden z nejzávažnějších příspěvků tohoto souboru. Čímž se opětovně potvrzuje, že v celku jde o jednu z velmi důležitých monografií k islámu v posledních letech v českém prostředí. Karel Černý celý soubor uzavírá (11. *Orientalci a orientalismus. Jak a proč přemýšlíme o Arabech a islámu*, s. 328–376). Předkládá zde analýzu několika spisů klíčových myslitelů kritiky orientalismu (Anouar Abdel-Malek, Edward Said), ale také v Česku téměř neznámé myšlenky nestora filmové podoby kritiky orientalismu Jacka Shaheena. Vše uzavírá analýzu myšlenek známého představitele americké sociologie Emmanuela Wallersteina a jeho pokusu o interpretaci nadřazeného západního pohledu na „chudý zaostalý svět ne-západu“. Odkrývá zde velmi plasticky základní kameny nejen orientalistického diskurzu, ale *de facto* i celých postkoloniálních studií.

Závěrem několik kritických poznámek. Je škoda, že čtenář na předkládanou publikaci musel čekat devět let. Je evidentní, že řada studií musela být dávno sepsána a jen čekala na vydání. To je škoda právě kvůli tomu, že monografie z jistého pohledu opomíjí klíčové posuny – především v německém kulturním kontextu – v posledních několika letech. Dnešní islám v Německu předkládá řadu nových témat, které logicky monografie nereflakuje (vnitroněmecká politická situace, hnutí požadující znovuoobnovení chalífátu, teroristické útoky, válka na Ukrajině...). Snad se dočkáme třetího možného dílu, který by zmapoval právě tyto soudobé trendy?

Po přečtení monografie vyniká jedno všude přítomné téma, a to kritika orientalismu, post-koloniální a de-koloniální studia. Autoři se tímto tématem v řadě případů krátce či hlouběji zabývají. Ovšem škoda, že k tématu nebyl přizván odborník na toto téma. Karel Černý jistě představuje dobrý základ ve zde publikovaných studiích, ale do budoucna by to jistě chtělo i v českém prostředí přizvat někoho, kdo by téma zpracoval novodobým diskurzem (vč. gender studies, feminismus...).

Kvalita jednotlivých studií je ovšem nadprůměrná a islám je zde představen nesmírně rozmanitě. Šíře užitých metod dokazuje, že se česká islamologie rozhodně nestrání nových trendů v religionistice, a dokáže produkovat skvělé myslitele ze sociologického nebo antropologického zázemí. Monografie také zcela jasně potvrzuje, že religionistika, potažmo islamologie jakožto její disciplína, je interdisciplinární.

Religio 33, no. 2 (2025): 418–421.

<https://doi.org/10.5817/Rel2025-42081>

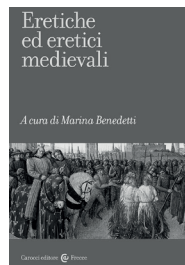
This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-NC-ND 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

Marina Benedetti, ed. *Eretiche ed eretici medievali.*

Carocci, 2023.

ISBN 978-88-290-1994-6.

KATIA RICCARDO

Centre for the Digital Research of Religion, Department for the Study of Religions, Faculty of Arts, Masaryk University, Brno, Czechia

• katia.riccardo@mail.muni.cz • <https://orcid.org/0000-0002-1997-3588>

Recent scholarship on medieval heresy has shifted from overarching narratives to more source-critical approaches, attentive to the ways dissent was constructed in